

Philpot mester

Papp Júlia–Benedetta Chiesi (Szerk.): John Brampton Philpot fényképsorozata elefántcsont faragványok másolatairól

FARKAS ZSUZSA

MTA BTK Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2016

A kötet a Magyar Nemzeti Múzeummal és a firenzei Museo Nazionale del Bargelloval együttműködésben az MTA BTK Művészettörténeti Intézet kétnyelvű kiadványaként jelent meg. A könyv tanulmányokat és egy képekkel illusztrált katalógust tartalmaz, amely az 1860-as években készített fényképanyagot teljes egészében bemutatja. A szerkesztők, Papp Júlia és Benedetta Chiesi, igen nagy munkát végeztek: rendkívüli adatmennyiséggel látták el a tételeket, melyben utalnak a megjelent szakirodalomra.

Papp Júlia tollából már korábban olvashattunk a Pulszky Ferenc által a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozott különleges fényképekről, melyek most is a kutatás középontjában állnak. A képek készítője, az angol származású Philpot (1812–1878), Firenzében élt, így a kutatás egyik szála oda vezetett. A tanulmányok igazolják, hogy jelentős anyagot őriznek ott is. Londonban Helen Rufus-Ward segített összegezni az elefántcsont-másolatok helyzetét, szerepét, megérteni tündöklésüket és hanyatlásukat is.

Már a kötet címlapján megjelenik a számos szálon futó, igen összetett diskurzus, amelyre szinte minden tanulmány utal. A liverpooli National Museumban őrzött Asklepios és Hygieia-elefántcsont faragvány mai reprodukcióját láthatjuk a címlapon. A Fejérváry Gábor egykori gyűjteményéből Angliába került diptichon római kori, 400–430 körül készült. A 286 katalógustételt számos konkordanciával látták el, és a képes jegyzék is a fent említett tárggyal kezdődik. A faragványról 1759-ben készült rézmetszet pontos, mégis igen szerény eredményként értelmezhető, főleg az arc részleteinek és formájának megragadásában. Nem beszélve arról a „csalásról”, hogy a metsző kiegészítette a töredékes oldalsó részeket. A későbbi, 1805-ös rézmetszet is tanulmányozható a címlapon, érzékelhetően tehetségesebb rajzoló által előadva. Az arc plasztikus hatása azonban itt is erősen torzult, egyes részletek furcsán felerősödtek. A három nemzedékkel később készült Philpot-fényképek már nem torzítják el a tárgyakat: a címlapon mint főszereplők ezek kapták a hangsúlyt.

A mechanikus másolatok vizsgálata csak összetett értelmezői mezőkben valósulhatott meg. A kiindulópont maga a másolatgyűjtemény, mely az 1850-es

évektől egész Európában elterjedt műtárgymásolási mozgalomnak köszönhetően alakult ki. Az eredeti elefántcsont-faragványok története önálló mezőt alkot. Szoros a kapcsolat közöttük, hiszen a gipszmásolatok tették lehetővé a kutatást, elemzést, miközben alapvető funkciójuk a népszerűsítés és az oktatás volt. A kánon a gipszeken keresztül jutott el a gyűjtőkhöz, a művészekhez és a laikus érdeklődőkhöz is. Ezen a ponton lépett be a síkművészet, amely könnyen kezelhetővé varázsolta az értékes darabokat, a rézmetszet, majd az olcsó litográfia és végül a fénykép filléres áruvá változtatta a műtárgyakat és a törékeny gipszeket, egy újabb, másik mezőbe deriválva azokat.

A kötet fókuszába állított fénykép értelmezése természetesen előre, hátra és oldalra tekintést is kívánt, vagyis megkövetelte az eredeti tárgyak ismeretét. Külön témakörre terebélyesedett a másolatgyűjtemények egykori és mai szerepe, a múzeumok és a különféle képzőművészeti iskolák egykori tárgyi anyagai. Benedetta Chiesi a Bargello gótikus elefántcsontfaragvány-gyűjteményével foglalkozott, e kutatás során talált rá egy albumban Philpot fényképeire. Most a Nemzeti Múzeum és a Bargello fényképei együtt kerülnek bemutatásra. Chiesi arra keresi a választ, hogy a fényképész mikor és hol készíthette a felvételeket.

Szerinte egy gipszmásolat-galériában vagy gipszmásolatokra szakosodott cégnél tett „tematikus” látogatás alkalmával kerültek rögzítésre. Lehetett ez az Arundel Society londoni központjában, ahol a látogatók a másolatgyűjteményt a falakon sorrendbe helyezve tekinthették meg. Ezt a társaságot 1848-ban azért hozták létre, hogy pontos másolatokban őrizzék meg a kiemelkedő műveket.

A kötetben Cecília Olovsdotter A művészettörténet illusztrálása című tanulmányában az egykori luxurművészet darabjaiból állított össze sorozatokat a Philpot-anyag alapján, késő antik és kora középkori változatokra figyelve. A mitológiai, bibliai faragványok mellett ún. konzuláris diptichonokat is megkülönböztet. Az angol és magyar nyelvű kötetben sok kérdés nyitva marad, nem ismert például a megbízó személye sem. Érdeemes tehát folytatni, hiszen a téma európai szinten is közérdeklődésre tart számot.

